ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ—22—ՅՈՒԼԻՍ

ՓՈՍՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՈՎ—ՏԱՐԻ—ԹԻՎ—2677

Ե.—Տ.—3—ՕԳՈՍՏՈՍ—1880

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 21/2 Լիրա
Առանձին տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար զուտ սակարկութիւն կը լինի։
Մէջն մի թիւ 40 փարա արժէ։

ՄԱՄՐԻ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱՀՈՎԵԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախսը նախապէս թանգ է։
Լրագրոյս միայն Հանուն կամ որ և իցէ տրտիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Գալատիա Վանտարքը, Ճանապարհի թիւ 198, Նորօ խան։
Մասնաւոր գրասենեակներ։
Ձանրոց ծանրագրեալ նամակ չընդունուիր։
Ղրկուած նամակ, յօդուած, եւ եւ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՕԼԻՍ 22 ՅՈՒԼԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւնակս հասած հեռագիրներ

Լոնտրա 2 օգոստ.

Պ. Կլատսթոնի առողջական վիճակը գոհացուցիչ չէ։ Յուսալով դիպերը մ'ան. ցուց։ սառաբիկ տենդ մ'ունի ձախ թոքը թեթեւ կերպիւ ուռեցած է։

Ամէնքէն կը հեռագրեն առ Մօր. նինկ Բոսթ թէ Հելլենական կառավարութիւնը տէրութեանց ծանուցագիր մը պիտի ուղէ Դրան պատասխանագրերին առարկութիւններն հերքելու համար։

Լոնտրա 2 օգոստ.

Պ. Կլատսթոնի վիճակը թէ՛ մը լաւ է, թէ և տենդը կը շարունակէ։ Թագուհոյն բժիշկն անոր քով կոչուեցաւ։

Պէլգրատ 2 օգոստ.

Բացօրէակաւէս սուտ կը հանուի այն լուրը թէ Սերպիա իւր բանակին մէկ մասը պինուց ներքն կոչած է։

Փարիզ 2 օգոստ.

Գաւառական ընդհանուր ժողովոց ընտրութիւնները կատարուելով, 557 հանրապետականք և 124 պահպանողականք ընտրեցան, և 26 ընտրութիւնք համեմատականի մնացին։ Հանրապետականք այսպէս 73 աթոռ շահեցան։

Պուքրէշ 2 օգոստ.

Պ. Գրաթիանոյի նախագահութեամբ նոր նախարարութիւն մը կազմուեցաւ, յորում Պ. Պոէրիկաս արտաքին գործոց նախարար է։

Լոնտրա 2 օգոստոս

Պօրսան գոյ է ասելի պատճառաւ։

Փարի 2 օգոստ.

Օսմ. Քանս.	9.47 1/2
» Երկաթուղի	23.75
Գապր » 5 0/0	118 67 1/2
» » 3 0/0 Նոր	34.90

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Բերայի սատիկանութեան դլուխ Պահրի պէյին Միրիմիրանի (փաշա) աստիճան տրուեցաւ։

Պահրի պէյ Բուրդ է։ Նորա նախնիքը Մշեցի էին, և այդ գերդաստանէն բազում փաշաներ եղած են, որոց ութերորդը կը լինի Պահրի պէյ։

Եւրոպական Թուրքիոյ բարեկարգմանց դրաստող Եւրոպական յանձնախումբն իւր աշխատութիւնները լմնցնելու մօտ է, և կըսուի թէ երկու շաբաթէն կ'աւարտէ ձեռնարկած գործը։

Յանձնախումբն երէկ Օսմ. երկրորդ քօմիսէր Սահակ Ապրօ էֆէնտիի ամսարանոցին մէջ նոր նիստ մ'ըրաւ։

Կը հաւատան թէ՝ տերութեանց նաւային ցոյցէն առաջ, գեներալ Յունաստանի և Թեսալիոյ խնդրոյ վրայ վերստին համիտեան ծանուցագիր մը պիտի մատուցանեն Դրան, յայտարարելով թէ իւր պատասխանները գոհացուցիչ չեն, և հրաւիրելով զայն որ Եւրոպիոյ պրոշուններն ընդունի։

Դեսպանք իրենց վերջին դատարանի մէջ Հայաստանի բարեկարգմանց խնդրոյն ալ զբաղած են։

Երէկ ծանուցինք թէ կայսերական խամայիլ շոգենաւը բազմաթիւ զօրք տարաւ Ալպանիա։ Թուրք լրագրաց տուած տեղեկութեանց նայելով, այս միջոցիս Ալպանիոյ և զերաց ստացած կարևորութեան պատճառաւ, կառավարութիւնն յիշեալ շոգենաւին հետ մին զբաղուար և միւսը փայտաշէն երկու պատերազմանաւ ղրկեր է՝ այն կողմերը շրջագայելու և հսկելու համար։

Արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Տատեան Վլասեան Թուրքիան պէյ երէկ ժամ չորսին կայսերական պալատը կանչուեցաւ և հինգ ժամ անդ մնաց։

Վաղը լրագրին իւր այս տարեր թուով կէս—պաշտօնապէս սուտ կը հանէ այն լուրը թէ Դերմանական կառավարութիւնն Օսմանեան ծառայութեան մէջ մնալու համար սպայներ ղրկելու դիտաւորութիւնը մէկ կողմ թողեր է։ Մինչև այդ արտասահմանի լուր մը չէ հաղորդուեր ա՛յ Բ. Դրան, ա՛յ Գերմանական դեսպանատան և ա՛յ ալ Պերլին նստող Օսմ. դեսպանին։

Թարմ լրագրին Կ. Պոլսոյ թղթակիցն յուլիս 26 թուով կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի երես մնաց հսկող Աղդիպայի պատուիրակ Սըր Ռիվերս Ռ իլսն մնաց որ պաշտօնավարկ Կ. Պոլիս չէ եկած, այլ Իրեւ պարզ ուղեւոր։

Սպանիական դեսպան Վիլլա—Մանթիլլա մարքիզն 1200 տամակ դնեց Ինպատատ Փաշա—Ամիրայ կողմակալ միջազգային Մեծ-Վիճակահանութիւնէն։

Ամառուան ջերմագին օրերուն մէջ եմք, որք այս տարի բացառիկ կերպիւ տաք կը լինին Ի. Պոլիս։ Երէկ՝ հարիւրամեան ջերմաչափը մինչև 44 աստիճանը կը ցուցնէր շաբաթի մէջ։

Պայազիտի հրապարակին վրայ երէկ դարձեալ թղթադրամ այրեցաւ մեծ քանակութեամբ։

Սիկիլիոյ Քամանա քաղաքէն կը դրեն թէ տեղւոյն Օսմանեան դեր-հիւպատոս Սէպաստիանօ Կալլօ էֆէնտին՝ Սիրակուսայի դատական իշխանութեան հրամանաւ բանտարկուեր է իրրև մատնակից ասկէց քանի մ'ամիս առաջ Հռոմի Աղդային Գանդրէֆն միջոցաւ ու կէս ֆրանքի գողութեան գործին կըսուի նաև թէ յիշեալ մեծապատիւ դեր-հիւպատոսը Սիկիլիոյ կղզին ժամանակէ մ'ի վեր տասպատակ չարագործաց ընկերութեան մը դէմ կռուելն է եղեր։

Նախընթաց դիշեր Պոլիս Զատիկի խաչի տակը Հայ գոհարավաճառի (Պ. Սարդիսոֆ) մը խանութը բացուելով, 1000–1500 ոսկի արժողութեամբ գոհարներն, ոսկի ժամացոյց, գրամ եւ գզրուած են։ Յայն մը շաբաթ մ'առաջ յիշեալ խանութին եան ի ճաշարանը փարձած էր և շաբաթ դիշեր պատը ծակելով՝ Հայուն խանութը մնած և այս գողութիւնն 'ի գործ դրած է։

Գողը մինչև ցարդ չէ բռնուած։

Տիարպէքիրի մէջ ծանր խրովութիւնք տեղի ունեցան հացի ընդարձակութեան պատճառաւ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց, և բլնակչաց կողմէ հինգ մարդ միրաւորեցան և մարդ մ'ապաներեցաւ։

Վերջին թղթաբերով Վանէն եկած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Վանայ Վիլայէթին հարաւային մասին մէջ, այն է՝ Մոկսի և Հէքքարիի կողմերը բնակող Քրդաց կողմէ, որք Շէյխ-Ու-պէյ-յատ-ալահի հրպատակ են, պատերազմաւորութիւն մը Վան գալով, Քրդաց համար «ինքնորինութիւն» պահանջեր է։ Իսկ յայտնի չէ եղեր թէ կայսերական Ռուֆիսէրք Ինչ պատասխան տուեր են։

Նոյն քաղաքէն յուլիս 3 թուով գրուած և երէկ մեզ հասցուցած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Յունիս 30 կիրակի օրը հարիւրի չափ ազգաբնակ այր, կին, տղայ, փոսեանս վրայ յարձակելով, դռները կարիր և մէջը գտնուած հաց, ճամբ՝ ալիւր եւ ինչ որ դտեր են աւար առեր են, փոսեանցն ալ բան մը ձեռներեն։ Նոյնպէս Քնչիլ ք Իսպահիմ Էֆէնտի անուն թուրք մը նոր փոսեանց բացած լիսեղով, ամբոխն այն գիւղն վրայ ելս յարձակելով՝ ամեն ինչ կողոպտեր և տէրը ձեռներ են։ Հետեւեալ օրը թուրքեր ալ ամբոխին խառնուելով՝ 500ի չափ հոգի՝ շարունակեր են հայ և այլ աւար առնուլ մինչև որ կառավարութիւնը զօրք հանելով ցրուեր է դանոնք։ Այս խռովութեան վրայ, կառավարական ժողովը գումարելով, արմենաց դիմը ուղղելս չափաւորուեր է։ Յ դրեներն չափը 500 դրուշէն 400 դրուշի իջ'ը է, և հացին հոսանին տարը դրուշ դիմ որոշուեր է, մինչդեռ առաջ տասն և հինգ դրուշ էր։ Ասոնցմէ ժամանակներ վերայ մէջ հացին դիմը քսան փարա եղած է միշտ։ Ասկից կրնայ հասկցուիլ թէ, դներուն չափաւորման հակառակ, իրաց վիճակը տակաւին յոյժ ծանր է ի վիճակ։

Նիկոմիդիայէն յուլիս 19 թուով հեռագրեալ ցաւալի լուրը կը դրեն մեզ։

«Ամերիկացի Միսիոնար Մըսթը Բարսընս, որ Պաղչէճիկի գիւղին մէջ հաստատուած է բազմամ տարիներէ ի վեր, վերջին օրերս Նիկիոյ կողմերը դնացած լինելով կարապետ ունենալ Հայ ձիտանի մը ընկերակցութեամբ, Նիկիոյ և Պաղչէճիկի մէջ կ'ապաստանի թէ՝ իւր (Մ. Բարսընս) և թէ՝ ուղեկից Հայը, որոց անշնչացեալ և արեամբ շաղախեալ մարմիններ գտնուելով այսօր բերուեր են ի Պաղչէճիկ։

«Սոյն ապատութեանց շարժառիթը դատութիւն ըլլալ կը կարծուի։ Ասոնց դի կրսուի թէ ոճրագործք մերկացուցեր են զանոնք։

«Ոճրին հեղինակները Եիս բիւկ կոչուած վրանարնակներ են եղեր, որք բռնուած են։»

Եէմոֆու լրագրին՝ Անդիոյ եպիսկոպոսական ժողովին մէջ Հայկական խնդրոյն առթիւ եղած վճռաբանութիւններն յ'ՀՇելով, հետեւեալ լուրջ և խիստ իրաւացի խորհրդածութիւնները կ'ընէ, դրսմեր ընթերցողաց ուշադրութեան արժանի կը համարիմք։

«Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառներն իրաք Դրան եկամտից գլխաւոր աղբիւրներն էին։ Արդ՝ անոնցմէ ոմանք ձեռքէ երան պատերազմին պատճառաւ, մեծագոյն ապստամբութիւնը քիչ շատ կատարած է։ Խռովութիւնը կը յարդարէ ուրեմն այսու հետեւ հնար եղածին չափ Ասիոյ գաւառներն օգտագործել։ Դուռն այսու հետեւ իւր եկամտից մեծ մասն Սոփիէն ձեռք բերելու պէտք է ունենայ։ Յակայն այդ գաւառաց մէջ կենաց չէ մնացած, և տասնապատիկ տխուր վիճակի մէջ են։

«Հարկ է դարձեալ տանիլ այդ ամենէն։ Պէտք է զօրացուցիչ դեղ մը գտնել՝ ժողովրդեան արհնատանն ուժը կենդանացնելու, որ բարդումն սպառացած է։ Բուսական մեծակոյ չափով ողջամտութիւն մը միայն կրնայ այդ զօրացուցիչ դեղը տալ։ Այդ գաւառաց մէջ պատատական զօրութիւնք կան, աշխատութեան համար, և Հայ տարրն այդ զօրութեանց լաւագոյն մասը կը կազմէ։ Հայը վատանդաւոր և անհանգարտ ժողովուրդ մը չեն։ Օսմանեան կառավարութիւնէ բաժնուիլ չեն ուզեր, այլ միայն կը փափաքին որ այդ կառավարութենէն փախչելու չարտադատեն դիրենք։ Իրենց բարեպակ բարձանքն է իրենց առացուած քրիստոնէ տէր լինել և իրենց աշխատութեան պտուղը վայելել։ Իրենց ճարտարութիւնն այս միջոցիս լաւ ունդեան միջոց մը կը պահանջէ, և Դուռն ալ պէտք է ջանայ այդ մասնագը մատակարարել անոնց։ Դուռը չկրնար Հայերը ձեռքէ հանելու յանձնառու լինիլ։ Նոյա աշխատութիւնն ու օրինակը խիստ թանկագին տարերք լինելով, չեն կրնար նկատողութեան չառնուիլ։

«Փէրր-Ասիոյ մէջ ընդարձակ բարենորոգումներ ընելու պահանջը Դրան դէմ թշնամական զգացման մը նշան համարելը ծայրեղի է։ Նոքա՝ որ ամենէն աւելի կը պնդեն այդ բարենորոգմանց վրայ, Օսմանեան իշխանութեան այդ գաւառաց մէջ ամրապնդուելուն ամենէն աւելի փափաքող են, և ամենէն աւելի կը փափաքին այն քաւսէն, որ կրնայ ծագիլ այն օրն, որ այդ իշխանութիւնն անհետանայ։ Այդ երկիրներուն մէջ Օսմանեան կառավարութեան հաստատութիւնն և ամրապնդման համար անհրաժեշտ է որ անդորրութիւն և բարեկեցութիւն տիրէ թուսիոյ սահմանակից գաւառաց, ինչպէս նաև Պարսից մէջ։ Այս ալ յատուկ կարմար որ թեամբ մը մյայն կրնայ ձեռք բերուիլ, և Դուռը բաւ կընէ իւրքին առաջարկելով, և բարեկամ տէրութեանց, մասնաւորապէս Ա. Պետերբուրգ, — որոյ շահերն Ասիոյ մէջ սերտիւ կապուած են Դրան շահերուն հետ, — խորհուրդն և ի գործին օգտագործութիւնը խնդրելով՝ այսպիսի կազմակերպութեան մը գործադրութեան համար։ Դրան գաւառական գործերը չկրնար օդով ապրիլ, պէտք է որ եկամուտներ ունենայ։ բայց եկամուտ չկ'նար ունենալ եթէ արհնատները չծաղկին։ այս ալ ինչ ինչ պայմաններու կարօտ է, զորս փրնտռտութիւնը լիովին հաստատած է։ Արդ՝ այն պայմանները չեան թուրքիոյ Ասիական գաւառաց մէջ։ ուրեմն պէտք է հասանել պատճառ, որպէս զի Պատերազմութիւնը կարենայ իւր գործունեութեան հարկաւոր եղող բաներն ունենալ։ Մրչափ ընդարձակ ապատութիւն չնորհուի, այնչափ արագ կը լինին անտեսական վերածնութեան յառաջդիմութիւնները։ Պէտք է որ Դուռը ճանչէ վերջապէս այս պարզ սկզբանց ճշմարտութիւնն և տարագապէս ի գործ դնել ջանայ։ Այն ժամանակ կը փարատին այն ամեն ահաւոր խնդիրներն, որք Ասիական Թուրքիոյ վերայ կախուած են, և Դուռն իրեն հարկաւոր եղած զօրութիւնները վերստին կը գտնէ։»

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՕԼԻՍ

ԵՒՇԱՓԷՔ ՍԻՄԱՍԱՊԷ

Երկի երիկուն գոցուեցաւ	10.14
Այս առաւօտ բացուեցաւ	10.11
Կէս օրին	10.8
Բուսկիի երկաթուղի	Փր 23 50
Թղթադրամ	Օսմ. փր 1310
Թրամուայ	» 350

ՄՆԹՈՒՑԻՑ ԳՐԱՄՈՑ

22 Յուլիս

Անգլ. փրա	դրչ.	110 20
Նաբոլէան ոսկի	»	87 31
Խմիչարան Ռուս	»	90 10
Ռուսական թղթադրամ	8 բաղ.	72 քարիւ
Գերմանիոյ	դրչ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 17
Հինգնոց	»	215
Վեցնոց	»	129 06
Մէճիտիէ	»	216
Գինէ	»	570
3 փարանոց	»	260

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը յիշեն ընթերցողք թէ տակէ տակ մ'առաջ լրագրոյս մէջ յօդուած մը հրատարակուած էր, յորում մատնուար տեղեկութեանց վրայ յենելով ցաւօք կը ծանուցուէր թէ Հայաստանի և Քրդաստանի Ազգային հիւպատոս Պ. Թրօթիքը՝ Հայ խորհրդատուն մը տեղեկութեանց համար՝ ինչ ինչ հրրատարակութիւններ ըրած էր Հայաստանի և Հայ ազգութեան մը դատութիւնը ջրելու և իւր կրած «Քրդաստանի հիւպատոս» անունն ուսումնասիրելու համար։ և թէ՝ միայ բանիս՝ Պ. Թրօթիքը Քրդամոլական դազանութիւններով տոգորուած էր Հայոց երկրին մէջ։

Այն յօդուածը Պ. Թրօթիքրի ուշադրութիւնը գրաւած լինելով, երէկ կարդացէն մեզ եկած գրութիւններէ կ'իմանամք թէ Ն. Վ. Ըսմութիւնը նամակ մ'ուղղեր է կարդոյ Հայոց Դերս առաջնորդին, և ցուցնելէ յետոյ թէ Մոսխի հաստատուած տեղեկութիւնք սխալ և անհիմն են, բացատրեր է թէ ինք ինչ պատճառաւ «Քրդաստանի հիւպատոս» տիտղոսը կը կրէ, և բացորոշապէս յայտարարեր է թէ ինք (Պ. Թրօթիքը) յիմար պէտք էր լինիլ Հայաստանի մէջ Հայ ազգութեան մը գոյութեան դէմ այդպիսի հրատարակութիւններ ընելու համար։ Պ. Թրօթիքրի այս նամակն, երբև պաշտօնական յայտարարութիւն, մեծ կարևորութիւն ունի Հայոց համար, և ուրախ եմք որ Մոսխի մէջ հրատարակուած յօդուածն, ինչ ինչ նկատմամբք որքան ցաւալի ալ լինի, այդպիսի յայտարարութիւն մ'առաջին անգամ երևան հանելու միջոց մ'եղած է։

Դեր. Օսմանեան Ծ. վարդապետ ընդարձակ և դեղեցիկ պատասխան մը տուած է Անդիոյ հիւպատոսին յորում ճշգիւ բացատրելէ յետոյ թէ Մոսխ ինչպիսի բանաւոր շարժառիթներէ մղուելով այդպիսի հրատարակութիւն մը կրնար ընել։ օգտակար խորհրդածութիւններ կընէ Հայ ազգին զգացմանց և Անդիական ներկայիչին պաշտօնին ներկայմամբ։

Պ. Թրօթիքրի և Բարձր-Հայոց Առաջնորդին միջև փոխադարձակա՝ այն թղթակցութեան թարգմանութիւնը մեր վաղուան թուով ավելի տեսնուի։

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ,

Ցունաստանի և Թարատագի խնդրոյ գժտարութիւնները քանի կերթան՝ աւելի կը կնճռոտին և նաւագին ցոյցի մը զրոյցները կը զօրանան։ Բայց այսպիսի ցոյց մը ի՞նչպէս կրնայ լինիլ։ ո՞վ պիտի հրամայէ և միացեալ նաւատորմին մ՚ գործադրութեան ժամանակ տէրութիւնք պիտի կրնա՞ն համաձայն մնալ։ — այս խնդիրները մեծ անտուրութեան մէջ են։

Մայրաքաղաքիս մէջ նախարարոյ խորհուրդներն և դեսպանաց գումարումները կը շարունակին։ Դեսպաններն Հայաբնակ գաւառաց բարենորոգումներուն վրայ ալ զրաղեցան և կը կարծուի թէ Անդղիոյ և Դաղղիոյ դեսպաններն, որոց յանձնուած էր ծրագիր պատրաստելու գործը, Չիկնալով համաձայնիլ առանձնակի պիտի պատրաստեն եղեր իրենց ծրագրերն։ Առաջիկայ գումարման մէջ այս խնդրոյս վրայ նորէն վիճաբանութիւն պիտի լինի, և կարելի է վերջնական համաձայնութիւն մը գտանայ։ Դեսպանք այս շաբթուան գումարման մէջ մասնաւորապէս Թարատագի խնդրոյն վերայ պիտի խորհին եղեր։ և կ՚ըսուի թէ ծանուցագիր մը պիտի պատրաստեն, զոր Վիէննայի Նոյ-Ֆրայէ-Բրէսէ լրագիրը վերջնագիր կ՚անուանէ, որով պիտի հրաւիրեն եղեր Բ. Դուռը մինչև երկշաբաթի դարձադրել՝ կա՛մ Պերլինի դաշնադրին այն յօդուածն որով Կոստանդնուպոլսոյ Թարատագի պիտի տուի, կա՛մ Իտալիան դեսպան Քորթի կոմսին։ մինչարդութեամբ ինքնայ պայմանագրութիւնն, որով Թուղի և շրջակայք Թարատագի պիտի Թողուին։ և կա՛մ դեսպանաց վերջին առաջարկութիւնն, որուն համեմատ Ցունչիսեանցի նաւահանգիստն և Գոյանա գետին ձախ եղերքը Թարատագի պիտի յանձնուին։ Այս երեք տեղերէն միայն ընտրութիւնը կընայ գոհ ընել զնչրատա։ իսկ եթէ դարձադրութիւն չլինի, պայմանաժամին լրուելն յետոյ միացեալ նաւատորմիղաց ապառնալիք պիտի լինի եղեր։

Սակայն այս նաւային ցոյցին ազդեցութեան վրայ ևս կասկածներ կան։ կը կարծուի թէ Բ. Դուռն այս կամ այն դիջումն ընելով չ՚պիտի կրնայ դժուարութիւններէ և շըփոթութիւններէ բոլորովին ազատիլ, և այս պարագայէն մէջ դիմադրութիւնը նախամեծար լինելով, նաւային ցոյցն անկարող է Եւրոպիոյ դաշնակը կատարելու։ Նաւերը Պալքանի թերակղզւոյն ծովեզերքը կրնան պատյար մը ընել առանց իրաց վիճակը փոփոխելու։ Մէն մի տէրութիւն իւր յատուկ ծրագիրն ունի, և իւր ծովագետին մտնաւոր հրահանգներ պիտի տայ։ ուստի թէ՛ տէրութեանց և թէ՛ անոնց հրամանատարաց միջև եղած նախանձները կրնան ծանր հետեւանք ունենալ, և մինչև իսկ ոմանք միջամտութենէն Եւրոպական պատերազմ կը դուշակեն։

Այս միջոցիս փոքր կառավարութեանց զինուորական պատրաստութիւնները նշանակութեան արժանի են։ Թարատագի իշխանն յուլիս 12ին պատահած դէպքը լսելով, որով Թարատագի պահակ մը ընաջինջ եղած և տասն հոգի սպաննուած էին, թէ և յետոյ վրէժն առնուեցաւ, այսու ամենայնիւ իւր արտաքին գործոց նախարարին—քանզի լեհնարնակ իշխանը նախարարներ ալ ունի— հրաման տուաւ որ իւր կ. Պոլսոյ դեսպանատան ետ կանչուի։ նախարար Պ. Ռատանիչ Յուլիս 19ին հեռագիր մը քաշեց կ. Պոլսոյ դեսպանատարին՝ ծանուցանելով թէ Թարատագ ա՛չ ևս կրնայ դեսպանական յարաբերութիւններ տանել Բ. Դրան հետ, որ ոչ միայն իւր «յանձն առած պարտաւորութիւնները չ՚կատարեր» եղեր Թարատագի նկատմամբ, այլ և այս վերջնոյն վրայ կը ձգէ Ալպանիացի հրատարակութիւններու յարձակմանց պատասխանատուութիւնն։ Ռուսի ինչխանդն իւր ժողովրդեան պատասխանը ներքն ի նկատ առնելով ստիպած է եղեր իւր կ. Պոլսոյ դեսպանատան յետս կոչել։ Հետեւեալ օրը Թարատագի նախարարաց խորհուրդն ոչ ոչեց զենք կրելու կարող բոլոր մարդիկը դրաշակի ներքեւ կոչել, հրամանատարներ կարգեց և իշխանն անձամբ Բոսակորիցա պիտի երթայ եղեր զինուորական գործողութեանց վրայ հսկելու։

Ցունաստանի թագաւորն Հելլենական զօրքը շարժուն վիճակի մէջ դնելու հրամանագիրն ստորագրեց, և Պուլղարիայէն առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ ամեն օր Պէտարապիչէն զէնք և ռազմամթերք կուգան Դանուբի նաւահանգիստներն, ուստից ալ ոստլերով Արեւելեան Բումելի կը դրկուին, Պուլղարիոյ զինուորական ծառայութեան մնոց Ռուսոյ թիւն օր քան զօր կը շատնայ, և եթէ այսպէս երթայ, Պուլղարաց վաշտերուն մէջ կարելի է Պուլղարներէն աւելի Ռուսք գտնուին։ Զէրթինեէյի, Պէլկրատի և Սոֆիայի միջև բանակցութիւնք կը լինին, որոց նպատակը դաշնակցութիւն մը կընայ լինիլ։ Այս ամեն եւրուոյթները Պալքանի թերակղզւոյն մէջ մեծապուտ փոթորիկ մը կը ցուցնեն, որուն ապագայն և եղբակացութիւնը դուշակել անհնար է։

Գուցէ այս շարժմանց միջոցին Աւստրիա չեղոք չկրնայ մնալ։ Վիէննայի լրագիրք կը պահանջեն, որ պարագայներէն օգուտ քաղելով Արեւելից մէջ Աւստրիոյ գործոցութեան շրջանն ընդարձակելու ձեռք զարնուի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԴՂԻՈՑ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՑ ԺՈՂՈՎ

Ադենաբրուիան յուլիս 23է նոյն։

(Շարունակութիւն)

—

Պ. ՕՆՍԼՈՒ Հայոց խնդրոյն նըկատմամբ Սըր Զարլզ Տիլքի տուած պատասխանէն գոհ չլինիր, և կը կարծէ թէ ժողովն ալ չկրնար գոհ լինիլ։ (Ո-շաբրուիեան Նշանիր։) Ըսուեցաւ թէ Անդղիական կառավարութիւնը միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ գործել որոշած է Արմենիոյ և Փոքր-Ասիոյ մէջ բարենորոգումներ գործադրել տալու համար։ բայց Սըր Զարլզ Տիլք ո և է կերպիւ չնշանակեց թէ այդ բարենորոգմունք ի՞նչ բնութիւն պիտի ունենան, ի՞նչ տեսակ բան պիտի լինին։ Պատուարժան երեսփոխանն (Պ. Պրայս), որ այս խնդիրն յարուցած էր, Սըր Զարլզ Տիլքի բանախօսութիւնը լսելէ յետոյ կրնայ պատասխանել թէ "Շնորհակալ եմ", — ոչինչ ըսելնուդ համար։" Դիտեմ՝ որ (կըսէ Պ. Օնսլու) Հայոց խնդիրը յոյժ դժուարին խնդիր մ՚է, և մեծ հոգ պէտք է տանիլ որպէս զի այդ դաւառաց խղամ ժողովուրդն այն դատափարը չտանայ թէ Անդղիական կառավարութիւնը մը-տադիր է կրցածն ընել ընդդէմ Մահմետականաց։ Սըր Զարլզ Տիլք, նախարարութեան կողմանէ պատասխանելով՝ յայտարարեց թէ՝ Անդղիական կառավարութիւնը գոհ չէ Թուրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համիմատ ծանուցագրին արուած պատասխանէն։ բայց որ և է կերպիւ չճշդեց թէ ինչո՛ւ գոհ չէր։ Սըր Զարլզ Տիլք ըսաւ թէ Դուռը քանի մը խոստումներ տուած էր։ եթէ արուած խոստումներն ի գործ դրուէին, արդէն մեծ բարենորոգումներ իրացած կրնային լինիլ Արմենիա, ի Սուրիա և ուրիշ գաւառներ, ուր Մահմետական ժողովուրդ մը կայ։ Անդղիական հասարակութիւնն արդեօք ա՞յնպէս պէտք է հասկնայ որ եթէ այդ բարենորոգմունք չգործադրին, վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը գոհ չէ Թուրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համիմատ ծանուցագրին արուած պատասխանէն։ բայց որ և է կերպիւ չճշդեց թէ ինչո՛ւ գոհ չէր։ Սըր Զարլզ Տիլք ըսաւ թէ Դուռը քանի մը խոստումներ տուած էր։ եթէ արուած խոստումներն ի գործ դրուէին, արդէն մեծ բարենորոգումներ իրացած կրնային լինիլ Արմենիա, ի Սուրիա և ուրիշ գաւառներ, ուր Մահմետական ժողովուրդ մը կայ։ Անդղիական հասարակութիւնն արդեօք ա՞յնպէս պէտք է հասկնայ որ եթէ այդ բարենորոգմունք չգործադրին, վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը գոհ չէ Թուրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համիմատ ծանուցագրին արուած պատասխանէն։ բայց որ և է կերպիւ չճշդեց թէ ինչո՛ւ գոհ չէր։ Սըր Զարլզ Տիլք ոչ ևս կրցաւ ցուցնել թէ Անդղիական կառավարութիւնը միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ գործել որոշած է Արմենիոյ և Փոքր-Ասիոյ մէջ բարենորոգումներ գործադրել տալու համար։ բայց Սըր Զարլզ Տիլք ոչ ևս կերպիւ չնշանակեց թէ այդ բարենորոգմունք ի՞նչ բնութիւն պիտի ունենան, ի՞նչ տեսակ բան պիտի լինին։ Պատուարժան երեսփոխանն (Պ. Պրայս), որ այս խնդիրն յարուցած էր, Սըր Զարլզ Տիլքի բանախօսութիւնը լսելէ յետոյ կրնայ պատասխանել թէ "Շնորհակալ եմ", — ոչինչ ըսելնուդ համար։" Դիտեմ՝ որ (կըսէ Պ. Օնսլու) Հայոց խնդիրը յոյժ դժուարին խնդիր մ՚է, և մեծ հոգ պէտք է տանիլ որպէս զի այդ դաւառաց խղամ ժողովուրդն այն դատափարը չտանայ թէ Անդղիական կառավարութիւնը մը-տադիր է կրցածն ընել ընդդէմ Մահմետականաց։ Սըր Զարլզ Տիլք, նախարարութեան կողմանէ պատասխանելով՝ յայտարարեց թէ՝ Անդղիական կառավարութիւնը գոհ չէ Թուրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համիմատ ծանուցագրին արուած պատասխանէն։ բայց որ և է կերպիւ չճշդեց թէ ինչո՛ւ գոհ չէր։ Սըր Զարլզ Տիլք ըսաւ թէ Դուռը քանի մը խոստումներ տուած էր։ եթէ արուած խոստումներն ի գործ դրուէին, արդէն մեծ բարենորոգումներ իրացած կրնային լինիլ Արմենիա, ի Սուրիա և ուրիշ գաւառներ, ուր Մահմետական ժողովուրդ մը կայ։ Անդղիական հասարակութիւնն արդեօք ա՞յնպէս պէտք է հասկնայ որ եթէ այդ բարենորոգմունք չգործադրին, վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը գոհ չէ Թուրքիոյ կողմանէ տէրութեանց համիմատ ծանուցագրին արուած պատասխանէն։ բայց որ և է կերպիւ չճշդեց թէ ինչո՛ւ գոհ չէր։ Սըր Զարլզ Տիլք ոչ ևս կրցաւ ցուցնել թէ Անդղիական կառավարութիւնը միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ գործել որոշած է Արմենիոյ և Փոքր-Ասիոյ մէջ բարենորոգումներ գործադրել տալու համար։ բայց Սըր Զարլզ Տիլք ոչ ևս կերպիւ չնշանակեց թէ այդ բարենորոգմունք ի՞նչ բնութիւն պիտի ունենան, ի՞նչ տեսակ բան պիտի լինին։ Պատուարժան երեսփոխանն (Պ. Պրայս), որ այս խնդիրն յարուցած էր, Սըր Զարլզ Տիլքի բանախօսութիւնը լսելէ յետոյ կրնայ պատասխանել թէ "Շնորհակալ եմ", — ոչինչ ըսելնուդ համար։" Դիտեմ՝ որ (կըսէ Պ. Օնսլու) Հայոց խնդիրը յոյժ դժուարին խնդիր մ՚է, և մեծ հոգ պէտք է տանիլ որպէս զի այդ դաւառաց խղամ ժողովուրդն այն դատափարը չտանայ թէ Անդղիական կառավարութիւնը մը-տադիր է կրցածն ընել ընդդէմ Մահմետականաց։ Սըր Զարլզ Տիլք, նախարարութեան կողմանէ պատասխանելով՝ յայտարարեց թէ՝ Անդղիական

զարթոյ և Ռումանիոյ մէջ տեղի ունենայն։ Ռուսի կ'աղդարարեմ մեր ինքնավարութեան, որ երթէ իրական և գործնական բարենորոգում ձեռք բերելու համար իւր սկսած շարժման մէջ չյարատևէ, Ռուսիա շուտով դարձեալ երևան կրնայ ելնել։ Մոսկովեան մեքենայութեան դէմ միակ պատուարն այդ երկրին բարենորոգումն է, զի անգամ մը բարենորոգում գործադրելուն պէս, Ռուսական միջամտութեան ամէն պատրուակ մէջ տեղէն կը վերնայ։» (Մոսկ. ազգ.։ հրկ.։)

(Շարունակելի)

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԱՌ ՀԱՅՍ

Մէրշին (Գաղղիա)
9/21 յուլիս 1880

. . . խմբագրապետ.

«Գէյ՞ՆԲԷ ԷԷԼ.»

Վերջին ժամանակներս Ձեր պատուական թերթին ստացած ընդարձակ դիրքը՝ շատերուն քաջալերք մ'եղած է ապատ սպարէզի մը մէջ համարձակութեամբ արտայայտելու իրենց խորհուրդներն ու առաջարկներն, որք այլ և այլ եղանակներով ազգային փրկութեան մեծ գործին մէջ քիչ կամ շատ աշխատութիւն մը յառաջ բերելու կը ծառայեն։ Միևնոյն սկզբան վրայ յեղեալ՝ ես ալ կ'դամ մի քանի խօսք ընել էԷԼԷ Ե ԷԷԼԷ գործածութեանց վրայ՝ Ձեր հանրօգուտ թերթին միջոցաւ, անելիմիա լինելով թէ չրպիտի պանայք անկիւն մը չնորհել նման Ձեր մտակայ թերթերէն միոյն մէջ։

Մինչև ներկայ ժամանակներս գրչի օգուտները քարոզող և տարածող խմբակներուն թիւն անհամար է, բայց հակառակ այս բազմաթուութեան՝ կրնամք երկու մասերու բաժնել զանոնք ամէնն։

Առաջին կարգին մէջ են այն ազգերը, որք խիստ կանուխէն իմաստասիրած են գրչի ուսման հետ բրչի գործածութեանց կիրարկին և ուսանելու անհրաժեշտ պէտք ունենալնին, և այս դրութեան համեմատ յառաջադիմելու վրայ են՝ թէ՛ ընդարձակական գիտութեանց անհատ ասպարիզին և թէ՛ երկիրն ու հոգը գործելու և անոր ծանօթութիւնն 'ի միտ առնելու իրական և ապահով ճանապարհին մէջ։ Հետևաբար չեմք կրնար մեր խորհրդածութեանց առարկայ ընել այս ազգերն, որք մեզի միայն իբր օրինակ ծառայելու առանձնաշնորհութիւնն ունին։ Անոնցմէ ուրեմն երկրորդ կարգին, որոյ մէջ կը մնան երկրորդ և խոր թմբրութեամբ մը այն ինչ զարթուցեալ, իրենց կենցաղավարութեան պայմաններուն զանազան պիտոյքները գրչի գործածութեան մէջ միայն փնտռելէ կը ճգդեին, և այս աւաղելի գրութեան մէջ դեպ 'ի յառաջադիմութիւն ըրած քանի մը քայլերնուն համար իրենց յօրինակ ծառայող, վերոյիշեալ ազգաց բարեբաստիկ կեանքն և խաղաղ վիճակն արտադրող պատճառներուն դաղանեաց խելամուտ ըլլալու չեն ուզեր։

Ճիշդ այս ստորաբաժանման կարգէն է Հայ ազգութեան հետևած ընթացքն, որուն խիստ ազիսղբմ հետևանաց դառն բաժակը քանի՛ անգամ մինչև ցմրուր քամած է նա։

Ազգային բարենպատակ հաստատութիւնք և արդիւնաչատ ընկերութիւնք անուրանալի ծառայութիւններ մատուցած են մեր ազգին։ ոմանք գրիչը պատրաստած և այլք զայն ընդհանրացնելու գործով զբաղած են, և այսպէս գրչի գործածութեան երկնած ուսմունքներուն հետ բրչի ուսման՝ այն է երկրագործութեան համբնթաց չընթացին։ այժմ յայտնի կը տեսնուի թէ ի՛նչ մեծ սխալանաց մէջ ընկած եմք։

Ուսմունք և դիտութիւնք, որ երկու ծնունդքն են գրչի, և սընունդ կը մատակարարին մարդ էակին հոգեւորական մասին, բաղարուին անբաւական են մնացանելու նորա մարմնաւոր մասը, զոր կերակրել բրչի դաւին՝ այն է երկրագործական արհեստին միայն դործն է, զոր կիկերան արհեստներուն կամ մարդկային գործառնութեանց ամենն և ապա մարդուն փայել արհեստը կ'անուանէր։

Եւ արդարև ի՞նչ շահ և ի՞նչ բարօրութիւն կրնայ յուսալ ազատ մարդը գիտութիւններէն և եթէ, երբ չճանչնար անանց հետ իրեն ամենէն կարևոր և անհրաժեշտ եղող նիւթին՝ այն է հացին ի՞նչպէս յառաջ գալն։

Հայ հայրերէն շատերն այս ընթացքին հետևած են, բայց ինչո՞ւ թողուլ որ ներկայ Հայ սերունդն ևս ընթանայ իւր հաւերուն յուսի շաւղին մէջ։ Ի՞նչ հարստութիւն կրնամք ակնկալել Հայ սերնդեան համար, եթէ նա թուղթի վրայ միայն գրչով վարել գիտէ և արօրով երկիրը գործել կ'անդիտանայ։ այսինքն թէ գրչով իւր միտքը կը մշակէ, բայց բրիչով ալ իւր մարմինն հոգալ չգիտէ։ Ի՞նչ օգուտ ունի, կ'ըսեմ, Հայաստանի խորերն երթալ թափանցել՝ մառախլապատ միտքերու մէջ բնազանցական գիտութիւններ, լեղաներ, ուսմունք և այլ շատ մը ։ ։ ։ սութիւններ գտնելու չարաչար աշխատութեամբ միայն վատնել սա թանկագին ժամանակն, յորում Հայաստանի Հայն (ինչպէս ամենուրեք) «անօթի՛ եմ» կ'ապազակէ. հա՛ց կ'ուզեմ, կ'ըսէ։ Ա՛հա՝ առաջնորդարանի հրապարակին մէջ եկեղեցւոյ դրան քարին վրայ յեցեալ ուժաթափ Հայեր, որոց դէմերնեալ դիմաց վրայ մահուան ուրուականը իւր մանդատովը կը պարէ, և նորա բազկերակին դարին արտադրող սիրան ատանքներն բան մը չընդունելով՝ ամենաթեթև ձգտումի մը և կարկամութիւն մը միայն կ'զդացուի։ որք մարմնոյն մէջ պատահարար մընացած կերակուրներու փերջին մասանց այրելո՛ւն ուսպառելո՛ւն տեղի կ'ունենան ։ ։ ։ Ա՛նդին մայր մը «երբ օրերէ 'ի վեր չեչած քիչ մը օդէս զատ բան մը կերած չեմ» կ'ապազակէ։ Փողոցներու մէջ գեղերող սովալեալ մանկանց ճիչն օդը կը թնդացնէ, պատանեաց և երիտասարդաց լայն ճակտին վրայ խորհրդոց վառարան մը կը նշմարուի, որուն մէջ սոյն ազգակից սիրդնատաճառին վրայ խորհելով դադցես իւրեանց անցեալն կ'անիծեն և ապագային համար ալ յուսաբեկ ըլլալու վտանգին մէջ ինկած են։

Իրաց այս ողբալի վիճակին մէջ, արդարև խիստ կը զարմանամ և չեմ կրնար բնաւ հասկնալ թէ ի՞նչ բանի կը ծառայէ մեր անհամար բարենպատակ ընկերութեանց գրչի գիտութիւնը տարածելու համար մեկզմեկ գերազանցելնին, մինչդեռ անդին մեր Հայ եղբայրները ղերեզ անուցանելու վիճակեալ երկիրը մշակելու եղանակին և գիտութեան անտեղեակ ըլլալով չարաչար կը մեռնին, սոսկալի՛ սոհման, սոսամա՛հ կը լինին ։ ։ ։

Ի՞նչ մեծ երախտիք մը ըլլար կ'ըլլան՝ ընդհակառակն՝ ազգին, մեր այս բիւրաւոր կաճառներ (որք ամենքն ալ գրիչն ուսերնուն վրայ առած՝ մուցել են գրրիչ, և այս կերպարանքով 'ի Հայաստան ճանապարհորդեն) երբ գիտութեանց կամ ուսմանց հետ այժմէն սկսին սովորեցնել աշխարհի մէջ երջանիկ ապրելու դիւաւոր պայմանն՝ (մանաւանդ այժմեան Ասիոյ արևմտեան հրուանդանի կամ թերակղզւոյ բոլոր տարածութեան մէջ) այն է երկիրը գործելու արհեստն։

Մինչև ցարդ կրկնուած ճշմարտութիւն մ'է թէ ամբ յաճախ կը տարածի այն երկիրներուն մէջ, որոց բնակիչներն երկիրը գործելու արհեստին անտեղեակ են։ իսկ մեր, առանց այս ճշմարտութեան խորը թափանցելու, ա՛խ կը գուժեմք միշտ, և մեր հայրենեաց որդւոց՝ ապրուստ գտնելու կամ նեղութեան վերջին աստիճանը հասած բլլալուն նկարագրութիւնները կ'ընեմք 'ի բաց աշխարհի, և մեր այսչափ և վշտաց վրայ արդահատաց արձագանգ մը չլսելէ զինի՝ տակաւին կ'ապասեմք որ օտարը գայ մեզ ըմբռնել ապ թէ ի՞նչ են մեր տգքատութեան պատճառներն և ի՞նչ նորա դարմաններն։

Ժամանակին հասած է արդ, խելամիտքիմք ուրեմն մինչև ցայսօր ուսեցած փորձառական դարերու եղկելի անցեալէն, և ապագայ Հայ սերնդեան համար ընթանալու ուղիղ ճանապարհի մը դոնէ հիմանքը ձգեմք։ Վանքեր և այլ երևելի հասատատութիւններ ունենալնիս մէջ բերելով տեսակ մը հերճուածք կ'զդամք մերթ ընդ մերթ. բայց, ա՜խ, 'ի կշիռ դրէք. Հայ հայրեր և եղբարներ, նոցա հաստատութեան թուականին մինչև ցայսօր ազգին մատուցած օգուտներն ու վնասներն և մինչև իսկ չարիքը, պիտի տեսնայք անմիջապէս թէ ի՞նչ մեծ անխոհեմութիւն է երկրագործութեան վատարան լինելու մեծ ընդունակութիւն ունեցող այդ չէնքերն հետզհետէ իրենց կործանման մերձենալուն հանդիսատես լինելն, այդ կործանումը թէ՛ բնական է և թէ՛ նոցա անտեղեակներուն ձեռքով կը հրաւիրուի սովորաբար, որոց մանրամասնութեան մանել չեմ ուզեր։

Գիտեմ որ շատեր պիտի առարկեն թէ արդէն Հայաստանցիներուն մեծագոյն մասն երկրագործ է և նոյն արհեստով կ'զբաղի. բայց թող ներեն ինձ հարցանել իրենց թէ այդ երկրագործներուն մէջ կա՞յ արդեօք միայն մէկ հատ մը, որ գտնէ քիչ մը տեղեակ ըլլայ իւր գործած երկրին պարարերութիւնը գրգռելու ամենապարզ միջոցներուն։ Այս երկրին պարարերութիւնը գրգռելու ամենապարզ միջոցներուն։ Այս տարիս աւելորդ չեմ համարիր 'ի մէջ բերել երևելի հեղինակի մը հետևեալ քանի մը խորհրդածութիւններն, որք շատ ապէկ կը յարմարին մեր Հայ երկրագործաց։

«Հողագործ մը, կ'ըսէ մեր վարձառու երկրագէտն, որ բարբարոսին անտեղեակ է իւր մշակութեանց ամեն եղանակներուն, նման է այն վաճառականին որ իւր առած ապրանքն նիւթերը չճանաչեր, և կամ նման այն ճարտարապետին ու երկրաչափին որ չդիտեն՝ ոչ գծագրութիւն, ոչ երկրաչափութիւն և ոչ ալ թուական գիտութիւնք. տարապիսի երկրագործ մը՝ ըստ գիտաց միայն կրնայ աշխատիլ, առանց կանոնի և սկզբանց, առանց խելամուտ ըլլալու իւր գործածած գործարանութեանց, որոց ոչ գործարութիւնները կրնայ ճանչնալ և ոչ ալ անոնց յարմարելու դիւրին և շահաւոր միջոցներն։ Կը մշակէ նա՝ ինչպէս կը մշակէին իւր հաւերն, կը հնձէ մանդատով միայն, դի իւր նախնիքն այս կերպը միայն տեսած է. կը ծեծէ այլ և այլ չարաչար և խիստ թերի միջոցներով, որք իւր աբմոնաց և այլ եկամտից մեծագոյն մասը կորսնցնելու կը ծառայեն (1). և որովհետև իւր միտքն գիտութեամբ լուսաւորեալ չեն, ուստի ամեն նոր դիւտերէ, որոց օգտակարութեան կը վկայէ համայն աշխարհ, կը խրտչի նման այն կուրին՝ որ զարհուրանօք յետս կը նահանջէ իրեն անծանօթ ճանապարհէ մը։ Այսպէս, մինչև որ գիտութիւնն որպէս զեկավար և երկրագործութիւնն իբրև ուղիղ ճանապարհ չընդհանրանայ, բնաւ յառաջադիմութիւն մը չեն կրնար ունենալ նոքա, ոչ երկիրն մշակելու կերպերուն և եղանակներուն, ա՛ չ գանելու կարդ ագրութեանց, ա՛չ կատարելագործելու մեքենայից գործածութեան, ա՛չ բոյսեր ներածելու կամ անասուններ շատացնելու և ոչ այլ զանազան ընտելացնելու կամ կիսեցնելու յարմարցնելու երկրագործական գլխաւոր գործողութեանց մէջ։» Եւ իւր սահմանին վերջաբանն ալ հետևեալ կերպիւ կ'ընէ պատուաստման հեղինակը. «Զանազան նման են սա կուզրին, որ իւր սքրտհներն միշտ միևնոյն եղանակաւ կը շինէ, կամ նման սա փոքրիկ թռչունին, որ իւր բոյնին կազմուածքին գրայ փոփոխութիւն մ'ընելու համար բնաւ հոգ չըներ։ Ցըզիտութեան այս վիճակին մէջ, երկրագործ մը, մարդկային յառաջադիմութեան օրէնքէն դուրս է. կարծես գերբնական կարողութիւն մը կ'ըսէ իրեն «սակէ անդին չանցնիս։»

Կը յուսամ որ այս եղանակաւ յաջողեցայ համառօտ կերպով մը զդայնել մեր Հայ ժողովրդեան թէ ի՞նչ անհրաժեշտ կարևորութիւն մ'ունի մեզի՝ բրչի արհեստին՝ այն է երկրագործութեան գիտութիւնն, ուստի առ այժմ ժամանակիս սղութեան պատճառաւ, հետզհետէ երկրագործական փոփոխակ արհեստին վրայ դրելիք յօդուածներս յաջողեցայ նամակաց թողլով, աւելորդ չեմ համարիր խոստանիլ Ձեզ՝ թէ իմ շարունակական գրութեանս ցուցանելիք առաջնակարգութիւններդ և Հայ ժողովրդեան մեր այս դողդն դարձը դնահատելու չնորհքն ինձ 'ի մեծ քաջալերութիւն պիտի ծառայեն սա փոքրիկ ձեռնարկութեանս մէջ՝ զոր ընել կը խորհիմ յօդուած և 'ի շահ ազգիս։

Ընդունեցէք, ուրեմն, Մեծապատիւ Տէր խմբագիր, կանխաւ իմ շնորհակալութիւնս հաւատոյն և անկեղծ մեծարանքներս, սորս 'ի պատէ կը ձօնէ Ձեզ

Ձեր անձնուէր
Յ. Զ. Զորբեան

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԼԼԻՊՈԼԻՍ

17 յուլիս 1880

Խմբագրապետ Տէր.

Թերակղզւոյս բնակիչք դրեթէ ամեն տարի մարդկային զոհեր կը տան դաշտային տարդի մը, որ՝ դժբաղդաբար՝ քաղաքիս մէջն անգամ յաճախ կը դտնուի, մանաւանդ ընթացիկ և հեռագայ ամսոց մէջ, ինչպէս վերջերս Յոյն երիտասարդ մի մտաղտուր զերծաւ յիշեալ տարդին չարաթոյն խայթոցէն. և ահա այսու առթիւ կը փութամ նոյնին վրայ ունեցած տեղեկութիւնս ձեր ազնիւ ընթերցողաց տալ։

Տեղացիք՝ յիշեալ դաշտային տարդին «Պէօ» կրսեն, յորմէ՝ ինչպէս յայտնի կերևի՝ «Պէօճէք» բառին «ճէք» նուազական մասնիկը յառաջացած է. իսկ. Եւրոպացիք՝ այդ տարդին «Դառանդիւլ» կամ «Դառանդուլա» ըսած են՝ Իտալիոյ Դառանդ քաղաքին անունէն առնելով, որ շրջակայից մէջ շատ կը դտնուէր. ինչպէս նաև Հայերը Դառանդիւլը տառադարձելով Տարենտական տարդ ըսած են, մինչդեռ Փաղիժ բառն իրենց սեպհականն է։

Փաղիժը՝ պատիժ մ'է՝ տարդից թունաւորն ըլլալով. ինքը խոտերու մէջ կը բնակի. բազմաթիւ ճագերը կանկին վրայ կը կրէ։ զորս խիստն կը ցրուէ, և թէ վտանգի հանդիպի, և յետոյ դարձեալ կը ժողովէ։ Փաղիժին խածած կամ խայթած տեղը շուտ մը ուռիլ կ'սկսի, որմէ կը հետևին սրտնեղութիւն, խոտոտուկ, թմրկացում և մահ, որք կը կատարուին խայթուածին առաւել կամ նուազ ազդեցութեան համեմատ։ Բերանը տաքնին և փրկաւէտ դարմանը ճանչուած է Փաղիժի խայթուածին դէմ, և այդ ալ կամ տարի (գիւղերէն) մէջ, կամ բրդանեաց մէջ և կամ շատաւոր տաք փռան մէջ, ուր հարուածեալն իւր տուած թոյնին ազդեցութենէն ատեն մ'ալ պղտոբիւր դդալի յետոյ կամաց կամաց քրտնելով կ'ազատի։ Այլ այս վերջին միջոցը տեսած չեմ, լսած եմ։

Տեղացիք՝ թէ և ուանդական բայց հետաքրքրական միջոց մ'ալ կը պատմեն ըսելով թէ՝ ով որ Փաղիժէ խայթուի, անյապաղ քառասուն երիտասարդ գուհիք հաւաքուելով մի առ մի զայն օրօրելու են քաղցրաձայն երգով, որովհետև հարուածեալն հանգչական ներդործութիւն մը զգալով այն մահաբեր թոյնին զօրութիւնը տակաւ առ տակաւ կը կորսուի և քիչ առեն ետեմակայն կազդուրի։

Ահա սամիսթոս առասպել մը, ընդ որ ձեր ազնիւ ընթերցողք պիտի ծիծաղին, այլ նոյնն ծիծաղը չերկարելու համար Դաղղիական դրքի մը հետագայ խօսքը կը թարգմանեմ.

«Փաղիժի խայթուածէն պատճառեալ իրական կամ երևակայական հիւանդութիւնը, կրսեն թէ՝ նուազարառնոյ ձայնիւ խաղալու իրդ մը կը տայ խայթուողին։ Եւ փաղիժական տրոն (դառանդիզմ) քնչութիւն պատճառող թմրական հիւանդութիւն մը լինելով, միայն կաքաւուք կամ տատիկ շարժմամբ դարմանուելու կարելի կըլլար։ Ատ է՞որ տեղէ տեղ շարժող, անկայուն և դիւրագրգիռ մարդու համար կըսուի թէ՝ «Փաղիժէ խայթուած է։»

Վերոյիշեալ խօսքէն կը հասկցուի թէ երբեմն երևակայութիւնը մեծ դեր կը խաղայ յայտնի։

Քանի մը տարի առաջ ուզը զբաղուող Դաղղիացի բժիշկ մը՝ Փաղիժ մը դտնել տալով չէրի մը մէջ Փարիզ դրկեց, ուստից ընդունած բուժական ջուր մը խայթուողը կը պահեցնէր թունաւորելէ։

Միւլլա անուն Գերմանացի մ'ալ փաղիժահար անձ մ'ազատեց՝ խայթուածտեղն անմիջապէս տաք երկաթով այրելով. որովհետև նոյն անձն յիշեալ Գերմանացւոյն ամարանոցին մօտ կը գտնուէր այն միջոցին։

— Մարդկային հնարագիտութիւնը, ինչպէս իւր նմանեաց, ծովու ձկանց ալ չյայտագնեցաւ պատուհաս մը՝ դիւրաբար գործի մը ստեղծագործել։ Թորփիլը, որ ինչպէս յայտնի է, ելեքտրական յատկութեամբը նշանաւոր եղող ներկէս կամ թմբրաձուկ (բատատ) ըսուած ձկան անունին առնուած է, նոյնը այժմ ատիամիթի պայթուցիկ զօրութեամբն յանկարծական մահ կը տիպէ ձկանց ազգին մէջ։ Եթէ՝ կարթ, թակարթ և ուրկան ձկանց հեղուկ աշխարհին մահացուցիչ ազատերը կրնային համարուիլ, ուրեմն թորփիլը դարձեալ կաթուածէ հարուածն ալ իրենց մէջ մատ դատ ըսուելու է։

Գաղաքիս յայն երիտասարդը, բաւական ժամանակէ ի վեր թորփիլով ձուկ որսալու հետաքրքրեալ եղած ըլլալով, գրեթէ ամեն օր ժամէ ի ժամ թորփիլական պայթմունք կը լսուին ծովեզերաց վրայ, և հարուածեալ ձկունք յատկան թոթափել մեռնելով՝ ոմանք կիջնեն ծովու յատակ և ոմանք կելնեն երեսը։ Այլ սակայն՝ ձկնորսութեան այս ժամանակիս՝ ձուածին և փոքրիկ ձըկանց ալ 'ի նմին ժամու մահաբեր ըլլալով՝ կ'արժէ որ 'ի նկատ առնուի, որ որ անկ է։

— Երէկ՝ քաղաքիս առջևը ցորեկ ատեն երկու նաւ իրարու բաղխուելով մին նոյնհետայն ընկղմեցաւ, այն որ ձկթ և օմառ ունէր. նաւատերը ազատեցան. եղած վնասն է 720 սսկի, և այժմ երկու նաւապետաց միջև դատ բացուած է, որոց մին Գիւսոյի է և միւսն Ա. յլվոլեսի։

— Այս առաւօտ ընդհատ իրենց արբընցաւ ամեն մարդ. երեքուն գետնաշարժ մը, ճիշդ արևածագի ժամանակ, երկու վայրկենի մօտ տարսեց քաղաքս։ Մառնալու չէ որ՝ գետնաշարժը Եփիմերտէի սուտ մարգարէից սուրբ բանդագուշանաց չարժաբիթ կը լինի ուրեք ուրեք, ինչպէս նաև արևոտ և լուսնի խաւարմունք, դիտաւոր ատեղք և օգերևոյթք։

— Այսօր Ցնոսէն տեղւոյս կառավարութեան քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ յիշեալ քաղաքին շրջակայքները դարանամուտ եղող վեց Պուլգար աւազակք՝ ատիկանաց կողմանէ յարձակում կրելով, երկուքը ուսերնէն զարնուած և բռնուած, մին ոտքէն սպանուած և երեքը փախած են. ասքա Բէյթքօ անուն հաշակաւոր աւազակապետին թերուս աշակերտներն ըլլալ կը կարծուին։

— Վայելա անուն Յոյն գեղջկուհի մը մահմետականութեան դիմած էր. այլ տեղս դտնուող Ռուսոմոյի Յունաց առաջնորդ Գրիգորիոս արքեպիսկոպոսին յԱդրիանուպոլիս քաշած հեռագրին վրայ յետաձգեցաւ առժամանակ մը. և Վ. սեմ. Կուսակալին հրամանին համաձայն յիշեալ կնոջ համար չեղաք գրրից մէջ, այսինքն ոչ Ցանկայ և ոչ Ցունայ քով մնալ որոշուեցաւ, և այժմ Ադժ. Տ. Խորէն քահանային առունն է. այլ սակայն գեղջկուհին իւր առաջադրութենէն հրաժարած կերևի քանի մ'օրէ հետէ։

---

* Այն յօդուածին հեղինակն է Նիկոմիդիոյ Օվանքը գիւղի բնակիչ Զաքարեան Նշանաւոր և բարեհամբաւ դերասանին գլուխ Զաքարեան Մեծ. Յովհաննէս Էֆէնտիի անդրանիկ որդին, որ Գաղղիոյ Մէջ դաւառին երկրագործական վարժարանին մէջ ուսում կը սորի մեծ յաջողութեամբ։ Ռ. Խ.

(1) Հետզհետէ գրեթէ յօդուածներուս միջոցաւ պիտի ցուցնեմ թէ որչափ մեծ կորուստներ կը կրէ երկրագործի մը վատակն՝ երբ նա աւելի կատարելագործեալ մեքենայից չդիմէր՝ նախ ժամանակ և յետոյ դանձ չտնելու համար։

Les annonces pour la France, l'Angleterre, l'Allemagne, l'Autriche-Hongrie, la Belgique, la Suisse et l'Amérique sont exclusivement reçues par la *Compagnie Générale de Publicité Etrangères G. L. DAUBE et Cie*, à Paris, Londres, Berlin, Vienne, Francfort, Zurich, etc.

—Վերոյիշեալ Ցոյն արքեպիսկոպոսը տեղւոյս Ցունաց յանձնմանը խաղաղ-ցընելէ յետոյ ցամաքային ճանրով Հռոմայի վերադարձաւ։ Զերդ Գ-ՇՐԽԵՒ-Ն

ՆՈՐ ԼՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյն Գաղղերէնէն Հայերէն թարգմանուած գրառանին տպագրութիւնն սկսած է և արդէն մինչև առաջերորդ թերթն հրատարակուած։ Ամ այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'ելնէ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկուքերթ ելնել պիտի սկսի։ Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ մէկ ու կէս տակի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է։

Գլխաւոր մեծերանցն է Ֆրէնկեան գրամաճառանոցը։ կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրամաճառաց քով։ Արչակ էֆէնտիի թղթամաճառանոցն ի Գալաթիա։ Սլիքման Ասատուրեան էֆէնտիի Անդրիական գրամաճառանոցն ի Գալաթիա, Հէնռէկ սօգաղը, Աշտարակին տակը, նոյնպէս Պ. Վայսի քով, ի մեծ փողոցն Բերայի։

ԳԱՏԵՂԵՐԱԶԱՐԴ
ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՈՃԻՐՔ
ՊՐԻՆՎԻԼԻԷ ՄԱՐԳԻԶՈՒՀԻ
Հեղինակ Աշխատասիրը Տէր-Ս
Թարգմանիչ Մ. Ց. Մելիքեան
Հրատարակիչ Ս Ղ. Պարտիզպանեան

Սոյն հետաքրքրական պատմութիւնը, որ ընտիր պատկերներով ճոխացեալ է, Հայրենիքի խմբագիր Մ. Ց. Մելիքեանի թարգմանութեամբ ի լոյս ընծայեալ ըլլալով, կը ծախուի բոլոր դրամաճառաց քով ի դին 7 ղրուշ։

Իսկ կեդրոնատեղին է՝ Եէնի ճամի Զիլինկիրլէր ճատէսի Ս. Ղուկասեան գրատունը։ ուր կը ծախուի նաև «Աբուլեստերկայնակեցութեան» տնտեսագիտական գիրքը ի գին 10 ղրուշ։

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ
Նախապատրաստական առաջին տարւոյ համար
Աշխատասիրեաց Ց. Գ. Փալասեան
Նշանաւոր մանկավարժ Պ. Բարզի բազմաթիւ խնդիրներովը ճոխացեալ դասագիրքը մ'է։
Գին 100 փարա։

ԵՂԻՇԷ Վ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ
Դ ԳՐՈՑ ԲԱՐԲԱՌ

Առաջին տարի
Հրատարակեալ ծախիւք Նպաստամատոյց Ընկերութեան Նոր-Թաղի յիսունկիւտար։

Հայերէն գրաբար լեզուի ուսման համար նոր ու դիւրաւոյց եղանակաւ պատրաստուած դասագիրք մ'է, իւր օգտակարութեամբը արժանաւոր՝ ազգային դպրոցաց մէջ գործածուելու։

Կը ծախուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով։ մասնաւորապէս Ց. Գալֆէեանի գրատան մէջ, որոյ տպարանէն արդէն ի լոյս ելած է մաքուր տպագրութեամբ։

Դին է 5 ղրուշ արծաթ։

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Նախապատրաստական առաջին տարւոյ համար
Թարգմանեց Գ. Ա. Մ-ԼՐԵԱՆ
Գին 3 ղրուշ

Սոյն և վերոյիշեալ երկու դասագրքանք կը ծախուին գլխաւորաբար Ս. Ղուկասեան գրատունը, Եէնի-ճամի, Զիլինկիրլէր ճատէսի թիւ 2։ կը գտնուի նաև միւս Հայ գրավաճառաց քով։

ԸՆԹԱՑՔ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ
Ըստ Տիկին Բաւ Քարբանթիէի

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Նախապատրաստական առաջին ու երկրորդ տարիներու համար
Աշխատասիրեաց Ց. Գ. Փալասեան

Ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ ի լոյս ընծայեալ սոյն Աշխարհագրութեան դասագիրքն, որ կրնայ երբ ընթերցանութեան դասագիրք ու պարզաբաշխութեանց տուիչ իբր մը ըմբռնակ ևս գործածուիլ, յարգոյ Տեսչաց, Ուսուցչաց և Հայասատանի մէջ ուսումն ծաւալելու նպատակաւ կազմեալ Ընկերութեանց ուշադրութեանը կը յանձնեմք։

Դին 3 ղուրուշ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇԱՐԴԵՆԱՒԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՅՈՒԼԻՍ 1 Ե՝ԵՐԵՔ ԱՐԹԻ ՍԿԶԲԵԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 31
ՊՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇԱՐԴԵՆԱՒԵՐԸ

Ժամ	Ներքոյեալներ	Թիւ
11	Եէնիմահալլէն Մէկզարպուրնու. Գէսիքաէրէ Թարապիա Եէնիքէյ Ամէնեա. Գիւմիւշքէյ. Քումկէի Շիարը. Գէպէք. (Արնաւուտ գիւղի շրջանէն հետ սիրտի հարորդակցի.)	33
11 30	Ի Ա Գամագէն Եէնիմահալլէ. Մէկզարպուրնու. Գէսիքաէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ. Էմիրկէն Ի Շիարը. Գէպէք.	28
1	Եէնիմահալլէն Մէկզարպ. Գէսիքաէրէ. Թարապիա, Եէնիքէյ. Էմիրկէն. (Ուրբաթ օրերը Ի Շիարը. Գէպէք).	32
2	Եէնիմահալլէն Մէզարպուրնու. Գէսիքաէրէ Թարապիա. Եէնիքէյ Ամէնեա. Գիւմիւշքէյ. Ի. Շիարը. Գէպէք.	18
3	Եէնիմահալլէն Մէկզարպ Գէսիքաէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Ամէն. Էմիրկէն. Գիւմիւշքէյ. Ի. Շիարը. Գէպէք. Արնաւուտքէյ Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ. Մերքէզի Քէսերիա (Ուրբաթ օրերը Եկեղեցի չմտնդիպիր).	33
4 15	Եէնիմահ. Մէկզարպ. Գէսիք. Թարապ. Եէնիք. Ամէնեա. Միրկէն. Ի. Շիարը Գէպէք. Արնաւուտք. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ.	28
5	Եէնիմահալլէն Մէկզարպուրնու. Գէսիքաէրէ. Թարապիա Եէնի. Գիւղ Էմիրկէն. Ի Շիարը Գէպէք Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ.	25
6 15	Եէնիմահալլէ. Գէսիք. Թարապ. Գէյքօղ Եէնիք. Միրկին. Գանլըճա. Ի. Ա. Շիարը. Գանտիլլի. Արնաւուտքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյի. Օրթաքէյ. Գուրկունճուք. Գէշիկթաշ. Խանկիւտար։	4
8	Ա. և Ի. Գամագ. Եէնիմահալլէ. Մէկզարպուրնու. Գէսիքաէրէ Թարապիա. Գէյզօղ. Եէնիքէյ. Էմիրկէն. Գիւմիւշքէյ. Ի. Շիարը, Գէպէք. Անաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Ամէնեա)	21
10	Մէկզարպուրնուէն Գէսիքաէրէ. Թարապիա. Եէնիքէյ, Էմիրկէն, Ի. Շիարը։ Արնաւուտքէյ. Օրթաքէյ, Գէշիկթաշ։	22
	Ապրէլ	
11 15	Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ։	23
11 45	Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ. Գալաթիա	25
12 15	Գէպէք. Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ. Գալաթիա։	22
1	Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	2
1 45	Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիկթաշ (Ուրբաթ օրերը ժամը 1 30 ին կելնէ)։	23
2 30	Արնաւուտքէյ. Գուրուշէշմէ. Օրթաքէյ. Գէշիքթաշ. Գալաթիա։	22
3 15	Արնաւուտք. Գուրուշ. Օրթաք. Գէշիքթաշ։	32
8 15	Արնաւուտգիւղէն։։ զղջակի կամուրջ։	23
10 45	Արնաւուտք. ուղղակի կամուրջ։	25
	Ամսոյն Եկեղ	
11	Գէյքօղ։ Բաշապահչէ. Բիֆիթի Փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Շիարը։ Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյի. Գուրկունճուք։	21
11	Արնաւուտքէյ. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյ. Գուրկունճուք. Գալաթիա։	4
11 45	Գէսիքաէրէ. Գէյքօղ. Բաշապահչէ. Գանլըճա. Ա. Շիարը. Գանտիլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյի. Գուրկունճուք Գալաթիա։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին)։	17
1 30	Գէսիքաէրէ. Թարապիա. Գէյքօղ. Բաշապահչէ. Ի. Ի. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Շիարը. Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյի. Գուրկունճուք. Գէշիք. (Բացի Ուրբաթէ)։	19
3 30	Գուրկունճք Գէշիք Գալաթիա։ (Բացի Ուրբաթէ)։	23
3 30	Գէյքօղ։ Բաշապահչէ. Ի. Ի. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Շիարը. Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ. Գէյրպէյ. (Ուրբաթ օրերը Գուրկունճ. հանդիպելով)։	17
8 15	Գէսիքաէրէ Գէյքօղ. Բաշապահչէ. Գանլըճա. Ա. Շիարը Գանտիլլի. Վանիքէյ. Զէնկէլքէյ Գէյրպէյ Գուրկունճուք. Խանկիւտար (Ուրբաթ օրերը Բիֆիթի փաշա մահալլէսի)։	19
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի օտուրջ։	9
10 50	Գուրկունճուքէն ուղղակի կամուրջ։ (Բացի Ուրբաթէ)։	23
	ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵՒ ԴԱՊ ՇԱՐԴԵՆԱՒԵՐԸ	
Ժամ	Ներքոյեալներ Եկեղ	Թիւ
12 30	Գալաթիա։ Խանկիւտար Գէշիկթաշ։ Գուրկունճուք Օրթաք Գէյրպէյ Զէնկ. Արեվ Գանտ. Ա. և Ի. Շիարը։ Գանլ. Էմիրկէն, Եէնիք. Գէյքօղ Թարապ. Գէսիք. Եէնիմահ։	4
1 15	Գէշիք. Օրթաք. Արնավ. Գէպէք Ի. Շիարը։ Գանլ. Միրկէն, Եէնիք, Թարապ, Գէսիք, Մէզարպ, Եէնիմահալլ։	33
2 15	Գէշիկ. Օրթաք. Գուրշէշ. Արեվ. Ի. Շիարը։ Գալաթ. Ամէնեա. Եէնիք. Թար. Գէսիք. Մէզար Եէնիմ	28
3 15	Գէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Գէպէք Ի. Շիարը։ Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Գէսիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլ. Գամագլար.	2
5	Գալաթաշ. Գէշիկ. Օրթաք. Գուրուշէշմէ. Արնավ. Գէպէք. Ի. Շիարը։ Գալաթ Էմիրկէն Եէնիք Գէյքօղ. Թար. Գէսիք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլ. Գամագլար.	2
6 30	Խանկ. Գէշիկթաշ. Գուրկունճուք. Օրթաքէյ. Գէյրպէյի. Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտ. Ի. Շիարը։ Գանլըճա. Էմիրկէն Եէնիք, Թարապիա. Գէսիք.	19
8	Արնավուտք. Գէպէք. Ի. Շիարը Միրկիւն. Եէնիք. Թարապիա. Գէսիքաէրէ Մէզարպուրնու։	22
9 15	Գէշիքթաշ։ Օրթաք. Գուրուշ. Արնավ. Գէպէք. Ի. Շիարը Գալաթ. Ամէնեա. Եէնիք. Թարապ. Գէսիք. Մէզար. Եէնիմահալլէ։ (Բացի ուրբաթէ)։	33
10	Ի. Շիարը, Գալաթիա. Եէնիք. Թար. Գէսիք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ։ (Ուրբաթ օրերը Գէշիք)։	32
10 30	Օրթաք. Արնավ. Գէպէք, Ի. Շիարը. Գալաթիա. Էմիրկ Ամէն. Եէնիք. Թարապ. Գէսիքաէ. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Գէշիկ. հանդիպելով)։	18
11 10	Գէշիք Ի. Շիարը, Գալաթ. Ամէն. Եէնիք. Թարապ. Գէսիք. Մէզար. Եէնիմահ։	19
	Ամսոյն Եկեղ	
12 30	Գէշիքթաշ։ Օրթաքէյ. Արնավուտք։	23
12 45	» »	22
2 30	Գէշիկթաշ. Օրթաքէյ. Արնավ.	32
7 30	Գէշիք. Օրթաք. Գուրուշ. Արնավ.	23
10	Գէշիկթաշ։ Օրթաք. Գուրուշ. Արնավ.	25
11 5	Գալաթ, Գէշիկ, Օրթաք, Գուրուշ. Արնավուտ.	2
14 20	Գէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուշ. Արնավուտ. (Բացի Ուրբաթէ)։	23
11 40	Գէշիքթ. Օրթաք. Գուրշ. Արնավ. Գէպէք։	22
12	Գէշիք. Օրթաք. Գուրուշ։ Արնավ.	4
	Ամսոյն Եկեղ	
2	Խանկիւտար Գուզկ. Գէյրպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Շիարը։ Գանլ. Բիֆիթի բաշա մահալլէսի Բաշապ. Գէյքօղ։	17
3	Գալաթաշ։ Գէշիք. Գուզկ. (բացի Ուրբաթէ)։	23
8 30	Գուզկունճուք. Գէյրպէյ Զէնկ. Վանիքէյ։	2
9 30	Գալաթաշ. Գուզկ, Գէյրպ Զէնկ. Վանիք. Գանտիլլի. Ա. Շիա. Գանլ. Բաշ. Գէյքօղ. Մէզարպ. Ի. Ա. Գալաթ։	17
10 30	Գալաթաշ(Գէշիք. Գուզկ. (բացի ուրբաթէ)։	23
10 30	Գէյրպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Շիարը, Գանլճ Զուպուզ, Բաշապ. Գէյքօղ Թրպ, Գէսիք։ (Ուրբաթ օրերը Գուզկ)։	28
11	Գէշիք. Գուզկ. Գէյրպէյ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Շիարը, Գանլ. Բաշապ. Գէյքօղ։	21
11 40	Գալաթաշ. Գուզկ. Գէյրպ. Զէնկ. Վանիք. Արնավուտք։	25

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
LOTERIE
4'Դ ՍԷՐԻ

Հանգուցեալ Գերմանական կառավարութիւնը, որ սոյն գրամանական մեծ վիճակահանութիւնը վերացուցած է, ոչ միայն բաժնեմասերուն գրուելը, այլ և ամենը գաղտնի մի վիճակահանութիւնը կը հակակիշռէ, պարզ եւ երան ճշդիւ վճարմանը համար Գանձուն բոլոր արժէքներուն։ Գրաչիներուն, ապահովութեան, ուղեցոյց։ Իւրաքանչիւրին ամենկոր ամենամեծ ապահովութիւն տրուած է։

Սրդէն այս պարագային բանական տպագրեալ մէկ թերթ վիճակահանութիւնն ամեն տարի մինակ 75 500 տ. մարկէ կը բաղկանայ, յորոյ 33.200ը անպարտաճառ պիտի շահին, որպէս բացայայտ կերեւի սոյն ձեռնարկութեան շահաւէտութիւնը, վասն զի տասնակայ գրեթէ կէսը վճարկոյ պիտի լլնին։ Բոլոր պարգեւներն ապրպտարար մէկ կէս։ յանձնդ մի 4 բաժանմամբ պիտի բաշխին։ Առաջին մեծ պարգեւը պիտի լլնի։

500 000 ՖՐԱՆՔ

Մասնաւորապէս հետեւեալ գրեթեան որ պարգեւները կրնան շահուիլ։

Տ-ոմ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312 500	— 312 500
1	187 500	— 187.500
1	125 000	— 125 000
1	75.000	— 75.000
1	62.500	— 62 500
2	50 000	— 100.000
2	37.500	— 75 000
5	31.250	— 156.250
1	25.000	— 25.000
11	18.750	— 206.250
23	12.500	— 287.500
2	10 000	— 20.000
2	7.500	— 15 000
52	6.250	— 325 000
3	5 000	— 15.000
65	3.750	— 243.750
210	2.500	— 525.000
8	1.875	— 15 000
525	1.250	— 656.250
660	625	— 412 5 0
925	375	— 346.875
	և այլն, և այլն	
	Ընդ. ամենն	33 200 պարգեւ։

Ամեն մէկ վիճակահանութիւնկ իւրաքանչիւրն և իսկ եռաքը, գերմանական կառավարութեան հսկողութեան ներքեւ։ ոստոր շանոյ բաժիններուն Պարգեւներն անմիջապէս ոսկի գրամով պիտի վճարուին։

Յառաջիկայ վիճակահանութեան օրն որոշուած է պարասխանալ 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1880 (Ն. Տ.)

Սկզբնական 1 Տոմսակի գինն է 30 ֆր. կէս Տոմսակի գինն է 15 ֆր. Քառորդ Տոմսակի գինն է 7.50 ֆր. Տոմսակաց արժէքը պէտք է ուղարկել Դպրոցական Պանդպանի գրամատեղիներով, թանաքագրելով, և կամ Գերմանիայ։ Անդրդիոյ կամ Դանդրդիոյ Պանքանոցներու գրաց փոխանակագրով։ Դրամն ընդունելուս պէս յատուկ նամակով մը կը գրկեմ։ յանձնարարեալ տոմսակներն որոնց ակրութեան գինանշանովը վաճառեալ են։ ասանց հետ նաեւ վիճակահանութեան յայտագրին սէջ գոյ իսկան լեզուաւ։ և ամեն վիճակարկու թեանէ յետոյ պարգեւներն և շահող թուոց ցուցակն։ բաց յայտնեմ պարգեւները պիտի հրատարակուին Արեւելքի գլխաւոր լրագրաց մէջ։ Շնորհակալ եմ թուրքիոյ հասարակութենէն, որ այնքան հանութեան նախորդ Սէրիին նկատմամբ ունեցած մեծ հոգատարութեանը համար և կը խոստանամ նոյնպէս յանձնարարութիւնները վերոյիշեալ յուզարկեն վիճակահանութիւնէն առաջ, այսինքն յառաջ քան 18 ՕԳՈՍՏՈՍ 1880 (Ն. Տ.) ստանալ դարձատուն, ուղղակի ԻԶԵՆԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ, գրեալ որ գրասենեակ վիճակահանութեան ի Համբուրկ (Գերմանիա)։

ISENTHAL & Cie
Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնը Գաղղիական և իտալերէն լեզուաւ կատարուելով։ կը խնդրեմ որ այս լեզուներէն մէկովը ժ գ հետ թղթակցիլ։ Նամակ մը Արեւելեան գրագրներէն մինչեւ Համբուրկ 150 ժամէն կը հասնի և փոխադարձաբար։

Steiner Bureau d'annonces Hambourg.

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ գարանի տագիգ տէրիմէնի մահմուլինէն թարիխի գարարիտէն իմիպարէն պիրմահ զարֆըտա եէվմ յէսինէ խապէթի իտէն ըզ տարի տէկիրմանտէն գալարը։ մազ իւզրէ ֆիւրուխթ օրնանագ իչ եիզ պին գրյիէ քէրէքտէն պէհեր հաֆթա տէկիրմէնտէն զալարրրբաճազ մըզ տարրընն պահատա սիմ մէճիտիյէ օն տօղուզ զրուչ հիտատի իլէ նազ տէն վէ բէչինէն հաֆթա իպտիտատինտէ տանզ օլունուզ պատէհա քէրէք թէնզիմ օլընմազ վէ իրմէսի հաֆթատարա տախի պուեօլատա մուտատէյէ իսիրէրէք արգասը ա ընմազ շարմը վէ չէրայիմի սա. տիրէսի իլէ պէհեր գրյէսի օն տէօրթ բարայա թազիպի էօհատէսինտէ օլուզ թէմմուզը բումինին երմի իքինճի սալը կիւսիւնէ դատար հէր կիւն միւգայիտէսի պիլ իճրա էէմմի մէզ. քիւրաք սատթ տօղուզտա գարարը զ տմիսի վերիլէճէկինտէն զատ. մի ֆիսմէլէ իմիայէ թազիպ օլանարը վէ երմի իւչիւնճիւ Զէհարչէն. պահ կիւնի նիւզատ պէշ զամմնա բազիպ պուլունմանարը Հարպկյէ նէզ ուրէթի լէվազիմատ տայիրէսինէ կէլմէյէրի վէ կէլէմէյէն զէվատ օլ. սըզը հալատ իտէճէքլերի զամմը մուտգա վարազ պի սահիհէ իլէ տա. ի էի մէզքիւրէ լէ պիլտիրմէյէրի։ 1880 Թէմմուզ 19.

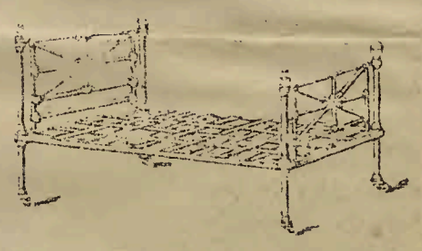

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ.

Աղնիւ և հասարակ քարեօքաներ երկաթի փարայրէ, ամեն գիներով կը ծախուի, կ. Պոլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաներ մեծ և փոքր, երկաթ թէ հասատատուն խողովակներով թէ ջրհեղներու և թէ խարուկ հոներու համար ամեն գներով կը ծախուի, կ. Պոլիս Գալաթիայ Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մագազան։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ի կիրակի և ասն օրերի։

Բաժանորդագրութեան տեղն Գալաթիա Ատանդրգիրար ճատէսի թիւ 198, Նորս խան Մատթի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հեռեւեալ հոդարարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Սելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաչատրեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՈ. Սրժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պերզամանեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորոմ էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱԳԻԶՈՆ. Ս. Եղիազարեան էֆ.
ԵՒԴՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Դէսրզ էֆ. Ոսկերչեան.
ՁՕՔԵՆԱՆ. Ֆէրհատ » Ա. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Գ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱՒԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ԳԱԼԱԹԱ ՆՈՐՕ ԽԱՆ